

2. Грібов М. Л. Правове регулювання документування вчинення злочину в кримінальному процесі й оперативно-розшуковій діяльності. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 1 (15). С. 129–139.

Сидоренко Лариса Володимирівна,

здобувач кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник
Грібов М. Л.

ЗАСОБИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ

Анотація. Визначено різновиди засобів, що використовуються оперативними підрозділами для запобігання злочинам. Розкрито зміст цих категорій

Ключові слова: протидія злочинності, оперативні підрозділи, правоохоронні органи.

Summary. Variants of tools used by operational units for crime prevention are determined. The content of these categories is disclosed

Keywords: counteraction to crime, operational units, law enforcement agencies.

Будь-яка людська діяльність потребує застосування певних інструментів, засобів. Не є винятком і діяльність оперативних підрозділів. Водночас розуміння засобів, що використовуються оперативними підрозділами з метою запобігання злочинам досі не сформоване.

Традиційне поняття засобів оперативно-розшукової діяльності як сукупності знаряддя (матеріального інструментарію) та науково обґрунтованих прийомів його правомірного застосування суб'єктом ОРД для виконання завдань цієї діяльності не відбиває повним обсягом всього спектру засобів, що використовується оперативними підрозділами в межах ОРД та кримінального провадження. Тим більше не відбиває цього спектру розуміння законодавцем засобів, що використовуються при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, яке у ст. 273 КПК України зведено до несправжніх (імітаційних) та задалегідь помічених (ідентифікованих).

З цього приводу слушною є думка М. А. Погорецького, який стверджує, що засобами в оперативно-розшуковій діяльності та кримінальному процесі є все те, за допомогою чого забезпечується

отримання результату ОРД та виконання завдань кримінального провадження, у тому числі оперативно-розшукові заходи та слідчі дії [1, с. 171]. Цю думку підтримують й інші науковці [2]

Адже у загальнозживаному значенні, засіб тлумачиться як спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось, спосіб, прийом. У теорії права засоби розуміють як предмети (явища, процеси), за допомогою яких забезпечується отримання результату певної діяльності. На такому розумінні, здебільшого, ґрунтуються дослідження категорії «правові засоби», що були започатковані у 80-х роках ХХ століття на галузевому рівні.

Традиційно виокремлюють три рівні правових засобів. По-перше, це рівень первинних правових засобів – елементів механізму правового регулювання в цілому (це, перш за все, юридичні норми, а також суб'єктивні юридичні права та юридичні обов'язки), при цьому правові засоби тут – це загальний напрям вирішення життєвої проблеми. По-друге, рівень правових форм, що склалися, який нормативно виражений у вигляді інститутів – окремих утворень, що є юридично дієвими формами вирішення життєвих проблем (наприклад, договір як спосіб організації роботи та оплати її результатів). По-третє, операціональний рівень – конкретні юридичні засоби, що є безпосередньо в оперативному розпорядженні тих чи інших суб'єктів, наприклад договір громадянина щодо купівлі сільськогосподарського підприємства для вирощування та продажу сільськогосподарської продукції, даний договір є способом організації взаємовідносин між громадянином та сільськогосподарським підприємством [3, с. 152–153; 4, с. 203].

Відповідно до цього, в діяльності оперативних підрозділів доцільно виокремлювати правові засоби запобігання злочинам. На першому рівні – це норми Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», зокрема ст. 7 та 8, де визначено права та обов'язки підрозділів уповноважених на проведення ОРД, а також норми ст. 271 КПК України, яка допускає документування злочину на стадії замаху та (або) готування. На другому рівні – це інститути конфіденційного співробітництва, інформаційно-аналітичного забезпечення ОРД, міжнародного співробітництва у галузі ОРД тощо. На третьому рівні (операціональному) – це окремі оперативно-розшукові заходи та конкретні негласні слідчі (розшукові) дії.

Окрім правових засобів запобігання злочинам, оперативними підрозділами безумовно використовуються і організаційні. Відповідно до результатів проведених нами досліджень – це унормовані підзаконними нормативно-правовими актами моделі (алгоритми) діяльності оперативних підрозділів; діяльність суб'єктів і об'єктів управління щодо проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій.

Цілком обгрунтованим може бути визнане і вузьке бачення, коли засоби розглядаються як речі матеріального світу, завдяки використанню яких, отримують потрібний результат. Такий підхід є традиційним для наукової та навчальній літератури з питань ОРД. Але сьогодні він зазнає конструктивної критики [5]. Проте дана критика стосується не самого розуміння засобу винятково як матеріального інструменту досягнення певної ідеальної цілі, а переліку категорій таких матеріальних інструментів [2]. Адже окремі вітчизняні вчені, ґрунтуючись на результатах наукових досліджень ще радянських часів виокремлюють лише три категорії таких засобів: оперативні обліки, оперативно-технічні засоби та службових собак.

Загалом щодо засобів, що використовуються оперативними підрозділами для запобігання злочинам доходимо наступних висновків.

У широкому розумінні засобами, що використовуються оперативними підрозділами для запобігання злочинам є усе те, за допомогою чого досягають потрібного результату (виявлення, попередження та припинення злочинів, викриття та руйнування схем злочинної діяльності її дезорганізація та припинення).

Зокрема, це:

– правові засоби (законодавчі приписи щодо діяльності оперативних підрозділів, зокрема, щодо порядку проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій; видання на основі Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», КПК України підзаконних нормативно-правових актів; реалізація уповноваженими суб'єктами повноважень наданих їм вказаними документами)

– організаційні засоби (унормовані підзаконними нормативно-правовими актами моделі (алгоритми) діяльності оперативних підрозділів; діяльність суб'єктів і об'єктів управління щодо проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій).

– матеріальні засоби.

У вузькому розумінні засобами, що використовуються для запобігання злочинам оперативними підрозділами є матеріальні засоби.

До них належать

а) технічні засоби (технічні засоби проникнення у публічно недоступні місця; технічні засоби аудіо- і відеоконтролю особи та місця; технічні засоби зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж й електронних інформаційних систем; засоби фотографування, відео- та звукозапису; технічні засоби встановлення місцезнаходження конкретних матеріальних об'єктів; технічні засоби зв'язку, оптичні прилади, транспортні засоби);

б) програмні та інформаційні засоби (розвідувальні комп'ютерні програми; інформаційно-пошукові системи та електронні бази даних оперативних та інших підрозділів правоохоронних органів)

в) засоби забезпечення негласності (по-перше, засоби маскування – матеріальні знаряддя для зміни зовнішнього вигляду сил оперативних підрозділів, їх апаратури, обладнання, приміщень й транспорту; по-друге, засоби прикриття – письмова та усна дезінформація (у тому числі документи) щодо сил оперативних підрозділів, їх дій, апаратури, обладнання, приміщень й транспорту).

Зазначені матеріальні засоби набувають статусу засобів запобігання злочинам лише у разі їх правомірного застосування уповноваженими на те суб'єктами.

Список використаних джерел

1. Погорецький М.А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: Монографія. Х.: Арсіс ЛТД, 2007. – 576 с.

2. Грібов М. Л. Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Бюлетень міністерства юстиції України. 2014. № 9. С. 152–158.

3. Алексеев С. С. Теория права. М.: Издательство БЕК, 1994. 224 с.

4. Заяць Н. Сутнісна характеристика правових засобів у механізмі правового регулювання. Теорія держави і права. 2016. № 12. С. 202–205.

5. Пеньков С. В. Окремі аспекти зарубіжного досвіду застосування оперативної техніки правоохоронними органами [Електронний ресурс] Вісник ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка. 2016. Вип. 3. С. 271–280.

Личук Олена Анатоліївна,

здобувач ступеня вищої освіти навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології ННІ № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент ***Климчук М. П.***

ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

Анотація. Стаття присвячена аналізу законодавчих гарантій права учасників кримінального провадження на оскарження угоди про визнання винуватості. Зроблено висновок, що передбачена законом можливість оскарження ухвали про скасування вироку, яким була